

■ УДК 021.1

Ян Чен, аспірант, Харківська державна академія культури, м. Харків

КРИТЕРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ БІБЛІОТЕК КНР

Висвітлено особливості організації мережі бібліотек Китаю, розкрито специфіку розбудови системи публічних та спеціальних бібліотек, визначено критерії економічної ефективності функціонування бібліотек КНР, що базуються на концепції підвищення якості бібліотечно-інформаційного обслуговування всіх категорій користувачів як найважливішої умови розвитку національної науки, освіти, культури, соціальної сфери.

Ключові слова: *мережа бібліотек Китаю, публічні бібліотеки, спеціальні бібліотеки, бібліотечна економіка, критерії економічної ефективності.*

Ян Чен, аспирант, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

КРИТЕРИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЕТИ БИБЛИОТЕК КНР

Освещены особенности организации сети библиотек Китая, раскрыта специфика построения системы публичных и специальных библиотек, определены критерии эффективности функционирования библиотек КНР, которые основываются на концепции повышения качества библиотечно-информационного обслуживания всех категорий пользователей как важнейшего условия развития национальной науки, образования, культуры, социальной сферы.

Ключевые слова: *сеть библиотек Китая, публичные библиотеки, специальные библиотеки, библиотечная экономика, критерии экономической эффективности.*

Yang Cheng, postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

CRITERIA OF ECONOMIC EFFICIENCY OF FUNCTIONING OF A NETWORK OF LIBRARIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

The paper covers the characteristic features of organizing the network of libraries in China, shows the specific character of the development of the system of public and special libraries, identifies the criteria of economic efficiency of libraries of China based on the concept of improving the quality of library and information services for all categories of users as the most important condition for the development of national science, education, culture and social sphere.

Keywords: *the network of libraries in China, public libraries, special libraries, library economics, the criteria of economic efficiency.*

Постановка проблеми. Основою бібліотечно-інформаційної політики Китайської Народної Республіки є ставлення до розбудови потужної мережі високотехнологічних бібліотек як інвестицій у відродження соціальної сфери, підвищення рівня освіченості та культу-

ри населення, а відтак — у соціально-економічний розвиток держави. Такий підхід зумовив розвиток у Китаї однієї з найпотужніших бібліотечних систем світу, організованої на поєднанні територіального та галузевого принципів: згідно з даними сайта державної бібліотечної статистики (data.stars.gov.cn), мережа китайських публічних бібліотек охоплює 39 центральних бібліотек провінцій, 6238 центральних міських та 1988 районних бібліотек. Окрім цього, у Китаї функціонують 113 дитячих, 689 університетських бібліотек, 715 бібліотек науково-дослідних установ, спеціалізовані мережі бібліотек медичних, технічних, сільськогосподарських закладів. Загальний обсяг фонду цих бібліотек — майже 12 з половиною млрд одиниць зберігання. Швидкі темпи зростання матеріально-технічного та техніко-технологічного потенціалу китайських бібліотек, високий рівень їх оснащення сучасною комп'ютерною технікою потребують дослідження досвіду їх роботи на основі застосування методів економічного аналізу. Це зумовлює актуальність статті. **Мета** — визначити критерії економічної ефективності функціонування мережі бібліотек КНР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування коректної системи економічних показників оцінки бібліотечної діяльності малодосліджена як китайськими, так і українськими бібліотекознавцями, окремі її аспекти набули відбиття в працях російських бібліотекознавців К. Галімової (2006), Ю. Горшкова (2007), Г. Кисловської (2008), С. Меньшикової (2009), Є. Фенєлонової (2002) та ін. Цінним джерелом з цього питання є міжнародне керівництво з оцінки ефективності роботи університетських та наукових бібліотек «Вимірювання якості роботи» (1996), укладачами якого є Р. Пол та П. Боекхорст (2001). Необхідність визначення напрацювань зарубіжних учених з означеного питання та оцінка можливостей їх упровадження в досвід роботи китайських бібліотек є додатковими свідченнями актуальності проблематики цієї публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системний підхід до дослідження принципів розбудови бібліотечної галузі КНР засвідчив, що мережа універсальних наукових і публічних бібліотек відбиває особливості адміністративно-територіального поділу держави. Відповідно до ст. 30 Конституції КНР, у республіці діє трирівнева система адміністративно-територіального поділу: 1) верхній рівень — провінції, автономні області й міста центрального підпорядкування; 2) провінції та автономні області діляться на автономні округи, повіти, автономні повіти і міста, що становлять середню лан-

ку; 3) повіти й автономні повіти — на волості, національні волості та селища, складові нижнього рівня поділу. Міста центрального підпорядкування і порівняно великі міста діляться на райони й повіти, а автономні округи — на повіти, автономні повіти та міста. Автономні області, автономні округи й автономні повіти називаються районами національної автономії.

Найміцніший ресурсний потенціал має Національна бібліотека Китаю, що розташована в Пекіні. Після 2008 р. (коли другий корпус бібліотеки розпочав роботу) вона стала третім у світі за величиною після французької Національної бібліотеки Франції та Бібліотеки Конгресу США книгосховищем (250 тис. кв. м). Новий корпус бібліотеки розрахований на 8000 відвідувачів щодня; читальні зали готові одночасно вмістити майже 3000 осіб. Крім сховищ і залів, на цокольному поверсі на площі 80 тис. кв. м. розташовані виставковий комплекс для давніх сувоїв і манускриптів, цифрова бібліотека на 200 ТБ інформації. Інтенсивні й темпи збільшення фонду бібліотеки — наприкінці 2003 р. він мав обсяг 24 110 000 одиниць зберігання, нині — 35 180 000.

Другою за величиною бібліотекою в Китаї після Національної бібліотеки є Шанхайська бібліотека, яка розташована в Шанхаї, у 24-х-поверховій будівлі висотою 106 метрів. Уважається, що це найвища бібліотека у світі. Сама будівля нагадує за формою вежу й гігантський маяк. Площа бібліотеки становить 3,1 га, загальна площа її будівель — 85 тис. кв. м. Нині Шанхайська бібліотека — найбільша публічна бібліотека в Китаї й одна з десяти найбільших бібліотек у світі.

Потужний науково-інформаційний потенціал у країні зосереджений також у головних бібліотеках 23 провінцій, провідних бібліотеках 5 автономних районів, на які поділяється сучасна КНР. Як приклад варто навести показники діяльності Фуцзяньської провінційної бібліотеки в м. Фучжоу на півдні Китаю. З нагоди свого 85-річчя вона отримала нову будівлю загальною площею в 22,5 тис. кв. м. Її фонди становлять 3 млн книг, щорічно збільшуються на 90–100 тис., налічують до 20 тис. назв періодики, зокрема 4 тис. — іноземними мовами. У бібліотеці понад 60 тис. читачів; щоденна відвідуваність перевищує 2,2 тис.; у читальних залах — на 900 місць. Додому читачі можуть узяти не більше двох книг терміном на 20 днів; у разі затримки повернення нараховується пеня, а при втраті книги стягується її десятикратна вартість за поточними цінами; під час запису до бібліотеки читачі вносять заставу в 5 юанів.

У бібліотеці здійснюється експериментальна робота з комп'ютеризації окремих трудомістких процесів, зокрема спільними зусиллями фахівців 38 наукових та 2 університетських бібліотек цієї провінції, у якій проживають понад 30 млн людей. Аналогічна ситуація характерна й для більшості інших провінційних і майже 2600 публічних бібліотек Китаю, які оновлюються й відроджуються, шукають нові форми та методи роботи, пов'язані з демократизацією суспільства й розвитком електронної інформаційної інфраструктури.

Після 62 сесії ІФЛА в Китаї багато університетських і публічних бібліотек почали розробляти проекти створення електронних бібліотек. У 1997 р. Міністерство культури КНР подало пропозицію в Держплан країни про необхідність реалізації важливого науково-технічного проекту «Створення китайської експериментальної цифрової бібліотеки», у квітні 2000 р. офіційно оголошено про початок його реалізації.

З 1999 р., після підключення провідних бібліотек Китаю до інтернету, користувачі отримали доступ до зарубіжної наукової інформації, повнотекстових БД. На початку 2000 рр. у багатьох наукових бібліотеках та інформаційних центрах країни створено понад сто міжнародних онлайн-терміналів, що дозволило користувачам здійснювати пошук у головних зарубіжних пошукових системах, а також сто внутрішньодержавних онлайн-терміналів. Окрім цього, почали функціонувати 4 всекитайські комп'ютерні інформаційні мережі, серед них — китайська науково-технічна мережа (CSTNET) і китайська громадська комп'ютерна мережа (CHINANET).

Ці тенденції сприяли суттєвому прискоренню поцифрування цінних документів, що зберігаються у фондах наукових бібліотек, збільшенню різноманітних видів баз даних (БД). Нині бібліотеки створили понад тисячу БД, які через систему всекитайських комп'ютерних мереж дозволяють надавати користувачам онлайн-інформаційні послуги. Одна з них — повнотекстова БД китайських академічних журналів (CAJ-CD) — не лише активно використовується, але й має значну економічну ефективність.

Одночасно з генеруванням різноманітних БД реалізуються проекти зі створення державної електронної бібліотеки КНР, електронної бібліотеки (ЕБ) Академії суспільних наук КНР, цифрової бібліотеки Чцін Хуа університету (у Пекіні), ЕБ при Шанхайській міській бібліотеці, цифрової бібліотеки Шанхайського транспортного університету, ЕБ у провінції Гуан-Дун. При цьому бібліотеки університету Чцін Хуа й Шанхайського транспортного університету оперативніше реалізують зазначені вище проекти.

Мережа спеціальних бібліотек КНР охоплює наукові бібліотеки Академії наук та галузевих академій (суспільних, сільськогосподарських, медичних, технічних). Так, найбільша спеціальна наукова бібліотека Китаю — Центральна бібліотека Академії наук, — заснована в 1951 р., з 1985 р. офіційно є академічним центром документації та інформації з філіями в м. Ланчжоу, Ухань, Ченду і Шанхай. Її загальний фонд становить приблизно 6 млн документів, причому лише 55% — китайською мовою, 23% — європейськими мовами, 15% — російською і 7% — японською. Книгообмін бібліотека здійснює з 1600 партнерами з 60 країн світу. Налагоджено супутниковий зв'язок з бібліотеками Німеччини та Швеції, а також з «Research Library Group» у Каліфорнії (США). У бібліотеці створена й діє багатоаспектна електронна інформаційно-пошукова система, активно вирішуються проблеми автоматизації процесів комплектування та використання фондів. Завершується будівництво додаткової будівлі загальною площею в 33 тис. кв. м. Її відкриття із сучасним обладнанням і оснащенням суттєво підвищить рівень комфортності обслуговування читачів, посилить вплив на всю систему академічних, а також великих спеціальних і галузевих бібліотек Китаю, дозволить залучити до роботи нових фахівців (зараз у штаті близько 600 співробітників) (Чен Шзешзинь, 2003).

Центральна бібліотека Академії наук КНР є провідним і найавторитетнішим інформаційним закладом країни переважно в галузі природничих, точних і прикладних наук. Вона виконує роль методичного центру для невеликих бібліотек 122 науково-дослідних інститутів, розташованих у всій країні, у яких працюють понад 50 тис. осіб. Фонди цих бібліотек перевищують 20 млн документів, чисельність працівників — 3 тис.

Базуючись на своїх фондах і новітніх надходженнях із-за кордону, Центральна бібліотека регулярно видає друком бібліографічні покажчики та реферативні журнали з прикладної фізики, математики, біології, географії. Її діяльність з інформаційного супроводу інноваційних галузей народного господарства сприяє модернізації виробництва, розвитку й упровадженню наукомістких технологій, розширенню космічних досліджень, розробці нових матеріалів і видів енергії, охороні навколишнього середовища. Особлива увага приділяється наданню конкретної допомоги промисловим підприємствам, об'єднанням, транснаціональним і трансрегіональним корпораціям. Колективними абонентами бібліотек академічних центрів з інформаційного забезпечення та документаційного обслуговування є понад 60 тис. організацій.

З 1977 р. від Академії наук КНР відокремилися підрозділи гуманітарного профілю — інститути історії, економіки, права, філософії, археології, мовознавства, національних проблем. На їх базі створено Академію суспільних наук (АСН). Пізніше в її структурі утворено інститути вивчення основ марксизму-ленінізму та ідей Мао Цзедуну, всесвітньої історії, політології, соціології, демографії, світових релігій, іноземної літератури, журналістики, мов і літератури національних меншин Китаю. Поступово в провінціях і автономних районах виникли філії АСН — усього понад 1400 дослідницьких центрів зі штатом до 100 тис. співробітників. Методичним центром для всіх бібліотечних підрозділів означених установ є Центральна бібліотека АСН Китаю, яка забезпечує китайським ученим інформаційний супровід успішної розробки й здійснення таких великомасштабних дослідницьких програм і проєктів, як реформа національної економічної системи, оптимізація інвестицій, теорія та практика ціноутворення, стратегія соціального розвитку тощо. Постійна увага приділяється вивченню основоположних проблем будівництва соціалізму з китайською специфікою, політиці відкритості й розширення зв'язків із зовнішнім світом, країнознавства, соціології.

Своєрідною науковою бібліотекою гуманітарного профілю є бібліотека Центрального інституту національностей Китаю, заснована в 1950 рр. Це комплексна дослідна й освітня установа, що має на меті сприяти розвитку самобутніх традицій 56 національностей, котрі проживають у КНР, загальна чисельність яких становить приблизно 100 млн осіб. Бібліотека, фонд якої перевищує 800 тис. документів, всіляко сприяє дослідженням життя та побуту, історії та сучасного рівня розвитку цих народностей, підготовці двомовних каталогів профільної літератури, підтримує ділові контакти майже з 500 бібліотеками в усіх частинах країни, надає необхідну допомогу.

Серед потужних наукових бібліотек природничого профілю слід відзначити бібліотеки Китайської академії сільськогосподарських наук (обсяг фонду — 340 тис. документів), Академії лісництва (обсяг фонду 115 тис. документів), Інституту океанології в Циндао (обсяг фонду 150 тис. документів), Товариства тропічних культур на о. Хайнань (обсяг фонду 200 тис. документів), які здійснили суттєвий внесок в інформаційний супровід дослідження проблем перебудови аграрного сектора економіки й самозабезпечення країни продуктами харчування.

Центральні бібліотеки Китайської академії медичних наук (обсяг фонду 134 тис. документів) та Академії традиційної китайської

медицини (обсяг фонду 300 тис. документів) через ефективну систему інформаційного обслуговування користувачів усіляко сприяють поліпшенню стану здоров'я населення країни, забезпечуючи їх оперативним лікувально-консультаційним обслуговуванням на основі поєднання оригінальних вітчизняних і зарубіжних методик лікування та профілактики захворювань майже у 205 тис. медичних установах, у яких працюють 4 млн фахівців.

Поряд з Пекіном, найважливішим інтелектуальним центром Китаю, розташований Шанхай, де діють такі великі бібліотеки, як заснована ще в 1912 р. «Народна бібліотека» (фонд 900 тис. документів), Науково-технічна бібліотека (фонд 800 тис. документів), бібліотека Академії Сініка (фонд 570 тис. документів), бібліотека соціальних наук (фонд 686 тис. документів), бібліотека Інституту наукової і технічної інформації з документаційним центром (загальний обсяг їх фонду 299 тис. книг, 7400 назв періодики, 100 тис. урядових документів, більше 14 млн патентів, 165 тис. стандартів). Інформаційний потенціал фондів цих бібліотек — основа науково-технічного та соціально-економічного розквіту шанхайського регіону.

За останні роки нові великі наукові бібліотеки, обладнані інформаційні та документаційні центри інтенсивно формуються в 5 особливих економічних районах, 14 відкритих приморських містах і 13 безмитних зонах, які засвідчують політику модернізації економіки Китаю. Стрімко розвиваються найефективніші види виробництва з використанням новітніх технологій, відкривається безліч спільних з іноземними інвесторами підприємств, заводів і фабрик, що виготовляють найрізноманітніші вироби й товари згідно з вищими світовими стандартами; збільшується контингент науково-технічних працівників і фахівців вищої кваліфікації, котрі потребують відповідного інформаційного обслуговування.

У 1900 рр. в одному з таких нових міст — Шеньчжень — зведено сучасну 13-поверхову будівлю, у якій діють бібліотека, інформаційно-документаційний центр та книжковий магазин новітньої науково-технічної літератури переважно з високорозвинених зарубіжних країн. Безумовно, такі висока якість і комфортність бібліотечно-інформаційного обслуговування населення сучасних мегаполісів підвищать не лише престиж освіти та науки, але й бібліотек як базових комунікаційних осередків їх ефективного розвитку.

Мережа технічних бібліотек Китаю організована на базі 5855 самостійних установ, де здійснюються наукові дослідження, фундаментальні та прикладні: розробка високих технологій і новітньої

техніки, будівельної індустрії, модернізація енергетики, електронної, добувної та переробної промисловості, впровадження біоінженерії, освоєння космосу, використання ядерної енергії.

Потужні інноваційні дослідження здійснюються також університетах Китаю, чому сприяє високоякісне інформаційне та матеріально-технічне оснащення університетських бібліотек. Загалом у КНР функціонують 990 тис. вищих навчальних закладів усіх типів і рівнів, де навчаються понад 200 млн осіб. До послуг їх професорів і студентів — значні інтелектуальні й духовні ресурси, зосереджені у фондах бібліотек вищих навчальних закладів. Найпотужніші бібліотеки мають такі престижні та авторитетні університети: Народний університет Китаю, Пекінський, Нанкінський, Уханьський, Тяньцзінський, Сичуаньський, Шаньдунський університети, політехнічний інститут Цінхуа, науково-технічні університети в Даляні, Харбіні й Ченду, консерваторія в Пекіні, Академія мистецтв і дизайну, університет економіки і бізнесу.

Особливе місце посідає бібліотека Пекінського університету, заснованого в 1912 р. на базі так званої Московської школи. Десятирічна смута «культурної революції» (1966–1976) перервала прогресивний розвиток країни й призвела до значних матеріальних і духовних втрат. Наприклад, в університетській бібліотеці знищено безліч книг, зокрема рідкісних і стародруків, утрачено більшість прогресивних навчальних і методичних видань. Але під час реформ, що почалися в кінці 1970 рр., університет і його бібліотека зуміли швидко відновити свої фонди та авторитет. Нині у фондах бібліотеки зберігаються майже 5 млн книг і 7 тис. назв періодичних видань не лише китайською, але й багатьма іншими мовами; книгообмін здійснюється з 80 університетськими бібліотеками з 25 країн, що дозволяє регулярно публікувати бібліографічні списки та реферати зарубіжних новинок, готувати аналітичні огляди зарубіжних наукових джерел.

Ще однією з найдавніших і найпотужніших є бібліотека Тяньцзінського університету, яка нещодавно відзначила своє сторіччя й переїхала в нову будівлю (загальна площа — 20 тис. кв. м). Бібліотека має двомільйонний фонд, три чверті якого — наукова і технічна література, 6 тис. назв періодичних видань, великий читальний зал на 900 місць і ще кілька залів меншої місткості. Інформаційний пошук здійснюється на базі персональних комп'ютерів, що дозволяє центральній бібліотеці надавати найрізноманітніші послуги існуючим у структурі університету 22 науково-дослідним центрам і

лабораторіям, у яких навчаються до 12 тис. студентів, переважно інженерно-технічних спеціальностей. Використовуються також мікрокомп'ютери китайського виробництва для формування баз даних з вітчизняної й зарубіжної технічної періодики. Бібліотека здійснює обмін інформацією та документами із 150 зарубіжними партнерами.

Бібліотека Уханьського університету діє з 1913 р., розташована в семиповерховій будівлі, зведеної 40 років тому. У її фонді — понад 2,8 млн книг і 6 тис. назв періодики; 15 тис. читачів — студенти, професори, викладачі, працівники 22 НДІ й лабораторій. На території великого студентського містечка відкрито 14 автономних читальних залів та 4 абонементи; є відділи рідкісної книги та рукописів давньокитайських трактатів з медицини, голковколуювання і фармакології, а також фонд новітніх зарубіжних видань, переважно зі США, Великобританії, Японії та багатьох інших країн світу.

Необхідність усунення згубних соціоекономічних наслідків культурної революції в Китаї потребувала докорінної перебудови мережі дитячих та шкільних бібліотек. Розроблення та реалізація політики економічного зростання країни за допомогою суттєвого підвищення якості освіти й науки сприяли відновленню дитячих бібліотек у Пекіні, Тяньцзіні, Шанхаї, Чунціні, Ланьчжоу, Шеньяні, Ханчжоу та інших великих містах.

У 1989 р. Державний комітет з освіти Китаю провів у Пекіні першу всекитайську бібліотечну нараду, присвячену роботі шкільних бібліотек. Учасники обговорили проект Положення про роботу бібліотек початкових і середніх шкіл, внесли в нього поправки, потім він був оприлюднений. Основою Положення є такі принципи функціонування:

- шкільна бібліотека — інформаційний центр, важлива складова навчального закладу, допоміжний засіб шкільних педагогів для освіти й виховання дітей;
- бібліотека дотримує державного освітнього курсу, організовує використання книг, журналів і газет з метою освіти та виховання школярів, залучення їх до культури й науки;
- бібліотека здійснює керівництво позашкільним читанням учнів.

Згідно з даними Міністерства культури Китаю, на початку 2000 рр. у країні функціонували 80 самостійних провінційних або міських дитячих бібліотек, понад 2 тис. читальних залів для дітей при публічних бібліотеках. За статистикою Міністерства освіти, у країні існують понад 100 тис. шкільних бібліотек. Крім того, при

Районних комітетах комсомолу й місцевих органах освіти працюють близько 500 будинків для дітей, у більшості з яких відкрито читальні зали. Однак керівництво країни визнало недостатніми такі масштаби розвитку мережі дитячих і шкільних бібліотек, оскільки з 350 млн китайських дітей більше 200 млн уміють читати, а бібліотек їм зовсім не вистачає. У зв'язку із цим дитячі бібліотеки активно почали розвивати пересувні форми обслуговування, бібліотекарі регулярно доставляли книги, періодику, аудіовізуальні матеріали в далекі райони, дитячі будинки, центри для дітей.

Шкільні бібліотеки працюють не лише з учнями, вони значну увагу приділяють обслуговуванню вчителів. В оснащених школах зазвичай є читальний зал і зал інформації для викладачів, де зберігається довідкова та методична література із шкільних дисциплін. Шкільні бібліотекарі забезпечують викладачів необхідною актуальною інформацією, систематично готують списки нових надходжень, проводять огляди нової літератури, надають довідкові матеріали щодо інноваційних методик викладання, сприяючи підвищенню його якості.

В останні роки спостерігається швидкий розвиток автоматизації дитячих і шкільних бібліотек. У багатьох дитячих бібліотеках, де є комп'ютери, здійснюється автоматизоване управління всіма бібліотечними процесами, організовано читальні зали з мультимедіа-проекторами та безплатним доступом до інтернету, діти навчаються роботі на комп'ютерах. У великих містах майже всі дитячі бібліотечні мережі пропонують своїм користувачам широкий асортимент онлайн-нових продуктів і послуг. У потужних шкільних бібліотеках також є сучасне комп'ютерне оснащення всіх напрямів навчальної та виховної роботи, наприклад, у бібліотеці при Пекінській дослідній початковій школі функціонують 70 комп'ютерів.

Зі збільшенням кількості дитячих і шкільних бібліотек важливим пріоритетом державної бібліотечної політики стало поліпшення їхнього економічного становища та наукове управління. Міністерство культури КНР розробило норми для оцінки діяльності дитячих бібліотек і протягом 1995–1998 рр. здійснило перевірку, згідно з висновком якої загальний рівень розвитку бібліотек різко підвищився. Так, у 1995 р. грошові кошти всіх дитячих бібліотек становили 7,7 млн юанів, а в 1998 р. — 42,06 млн. Збільшено фінансування на придбання книг до 860 млн замість 162 млн юанів у 1995 р.

Нині значна увага приділяється підвищенню рівня кваліфікації шкільних бібліотекарів, оскільки 62% з них закінчили тільки учи-

лице або школу й не мають навіть середньої спеціальної фахової освіти. За таких умов Міністерства освіти і культури КНР доручили Східному педагогічному університетові Китаю й Пекінському педагогічному університетові організувати курси підвищення кваліфікації бібліотекарів шкільних і дитячих бібліотек. У деяких провінціях організовано нетривалі бібліотечні курси при університетах, які певна кількість бібліотекарів закінчила заочно. Крім того, китайські внз проводять заняття з підготовки кваліфікованих бібліотекарів, в очних аматорських університетах. Нині багато педагогічних вищих навчальних закладів готують дитячих і шкільних бібліотекарів, завдяки чому рівень роботи бібліотек суттєво підвищився.

Висновки. Таким чином, розбудова потужної мережі бібліотек різних типів та видів, що надають широкий спектр інформаційних продуктів і послуг усім без винятку категоріям користувачів, є економічно обґрунтованою з точки зору гарантій акумулювання суспільством культурних цінностей та формування духовних потреб, суттєвого зростання освітнього, наукового потенціалу країни, гармонійного розвитку всіх членів соціуму. Напрямами подальшого дослідження проблеми є визначення системи взаємопов'язаних фінансових і ресурсних показників діяльності бібліотек КНР, виявлення кращих методик оцінки ними ефективності окремих напрямів бібліотечно-інформаційного обслуговування.

Список посилань

- Вудберри, Е. (2007). Бенчмаркинг и статистика — «недорогая, полезная и достаточно эффективная». *Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений*, 5 (68), 18–21.
- Галимова, Е. Я. (2006). Критерии эффективности организационного управления библиотекой. *Библиотековедение*, 4, 33–39.
- Горшков, Ю. А. (2007). Библиотека в стратегическом менеджменте книжного бизнеса: анализ ресурсов и конкурентных возможностей. *Научные и технические библиотеки*, 9, 5–7.
- Иванов, Г. П. (2001). *Экономика культуры: учебное пособие*. Москва: ЮНИТИ.
- Ивлиева, Т. Н. (2007). Государственные инвестиции в социокультурной сфере и библиотеки. *Библиотековедение*, 3, 36–40.
- Информация и документация. Показатели библиотечной деятельности: международный стандарт ISO 11620:1998 (Е). (1999). *Новости Российского комитета ИФЛА*, 25, 9–18.
- Кисловская, Г. А. (2008). Показатели деятельности библиотек (международный опыт). *Библиотековедение*, 1, 92–95.
- Кожевникова, Л. А. (2006). *Экономические ресурсы научных библиотек*. Москва: Либерея.

- Менщикова, С. П. (2009). *Современные критерии и показатели оценки качества библиотечной деятельности: практическое пособие*. Москва: Литера.
- Пол, Р. (2001). *Измерение качества в библиотеках: международное руководство по измерению эффективности работы университетских и других библиотек*. Москва: Логос.
- Пол, Р. (2007). Показатели качества в национальном масштабе — сравнение проектов. *Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений*, 5 (68), 12–17.
- Проект перечня показателей для электронной библиотеки ИСО ТК 46 ПК 8. (2000). *Новости Российского комитета ИФЛА*, 28, 14–16.
- Фенелонов, Е. А. (2002). *Критерий и показатели экономической эффективности и методика их применения в библиотечном деле: научно-практическое пособие*. Москва: Пашков дом.
- Чен, Шзешзинь. (2003). *Библиотечно-информационные сети Китая: современное состояние и перспективы развития*. (Дис. ... канд. пед. наук. 07.00.08 книговедение, библиоковедение, библиографоведение). Харьков.

References

- Woodbury, E. (2007). Benchmarking and statistics — «inexpensive, useful and effective enough.» *News of the International Federation of Library Associations and Institutions*, 5 (68), 18–21. [In Russian].
- Galimova, E. Ya. (2006). Criteria for the effectiveness of organizational management of the library. *Library Science*, 4, 33–39. [In Russian].
- Gorshkov, Yu. A. (2007). Library in strategic management of book business: analysis of resources and competitive opportunities. *Scientific and technical libraries*, 9, 5–7. [In Russian].
- Ivanov, G. P. (2001). *Economics of Culture: a tutorial*. Moscow: JuNITI. [In Russian].
- Ivlieva, T. N. (2007). *State investments in the socio-cultural sphere and libraries*. *Library Science*, 3, 36–40. [In Russian].
- Information and documentation. Indicators of library activity: the international standard ISO 11620: 1998 (E). (1999). *News of the Russian IFLA Committee*, 25, 9–18. [In Russian].
- Kislovskaya, G. A. (2008). Indicators of the activities of libraries (international experience). *Library Science*, 1, 92–95. [In Russian].
- Kozhevnikova, L. A. (2006). *Economic resources of scientific libraries*. Moscow: Libereya. [In Russian].
- Menshchikova, S. P. (2009). *Modern criteria and indicators for assessing the quality of library activities: a practical guide*. Moscow: Litera. [In Russian].
- Pol, R. (2001). *Measurement of quality in libraries: an international guide to measuring the performance of university and other libraries*. Moscow: Logos. [In Russian].
- Pol, R. (2007). Quality indicators at the national level — comparison of projects. *News of the International Federation of Library Associations and Institutions*, 5 (68), 12–17. [In Russian].

- The draft list of indicators for the electronic library ISO TC 46 PC 8. (2000). *News of the Russian IFLA Committee*, 28, 14–16. [In Russian].
- Fenelonov, E. A. (2002). *Criterion and indicators of economic efficiency and methods of their application in the library business: a scientific and practical guide*. Moscow: Pashkov dom. [In Russian].
- Cheng, Jiejun. (2003). *Library and information networks of China: current state and development prospects. (Candidate's thesis of Pedagogical Sciences 07.00.08 bibliography, library science, bibliography)*. Kharkov. [In Russian].

UDC 021.1

Yang Cheng, postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

CRITERIA OF ECONOMIC EFFICIENCY OF FUNCTIONING OF A NETWORK OF LIBRARIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

The aim of the paper is to identify the criteria of economic efficiency of the network of libraries in the People's Republic of China.

Research methodology. The author uses the economic methods and methods of library statistics to identify the principles and approaches for the development of the network of public and special libraries in China, a systematic approach to the analysis of information and material resources, the technological database of libraries and the prospects for their development in a global electronic environment.

Results. Due to the study of organizational principles and resource base of the network of libraries in the People's Republic of China it has been determined that this country has one of the most powerful networks of libraries in the world: according to the website of the State Library Statistics (data.stars.gov.cn), the network of Chinese public libraries includes 39 central libraries of the provinces, 6238 central city libraries and 1988 district libraries. In addition to these types of libraries, there is a developed network of children's and school libraries. The network of special libraries of the People's Republic of China covers the scientific libraries of the National Academy of Sciences and branch academies (of social, agricultural, medical and technical sciences).

The development of a powerful network of libraries of different types and kinds that provide a wide range of information products and services to all categories of users without exception, is economically justified in terms of guarantees for the accumulation of cultural values in the society and formation of spiritual needs, the substantial growth of the educational and scientific potential of the country, the comprehensive education of all members of the society, their effective integration into the global electronic environment.

Novelty. The author proves that in each group of data for evaluating the quality of work of libraries (information and material resources, the extent of their use, technological and personnel potential), there should be envisaged the criteria

for the estimation of functioning of libraries in the electronic communication environment.

The practical significance. Integration of libraries into the global communication environment causes transformation of the library business into a large-scale and value industry. It requires the search and scientific substantiation of a system of criteria for assessing the economic efficiency of libraries, in particular concerning their remote servicing.

Keywords: *the network of libraries in China, public libraries, special libraries, library economics, the criteria of economic efficiency.*

Надійшла до редколегії 27.04.2017 р.